

# ԼՐԱԿԱՆ ՄԱՍԻՆ

## ՕՐԵՊԻՐ ՔԵՂ ԵՎ ԵՐԵՎԱՆԻ ԲՆԱՆԱՍԻՐԵԿՆԵՐ, ԵՒ ԼՈՒՆԱԳԻՆՏԱՐԻ

### ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

12 Սեպտեմբեր :

Բարձրագոյն Գլուղ ամէն օր խորհուրդ կայ Երեւանի քաղաքի համար : Այսին միջոցով երեւանի քաղաքի մէջ կը ցրուեն խորհրդակներ , որոն հմանը շատոնցմէ տեսնուած չէր Պօլսոյ մէջ : Պատերազմական պատրաստութիւնները օրէ օր առաջ երթալու վրայ են . և աս ամէն բանէն կրնանք դուշակել , որ Օսմանեան մեծագոր տէրութեան փափաղը պիտի լեցնի անշուշտ , և քիչ ատենի մէջ : Քրէշէնդ աւան շողենաւ , որ Սելանիկ կերթայ միշտ , ամէն զարուն 500 կարդադրեալ զօրք կը բերէ հոս : Կըսին թէ՛ զրեթէ 16,000 հոգի զօրք պիտի գայ յիշեալ քաղաքէն : Եսսէրի զահիր շողենաւ , և մէկ Գուլէթա ևս , ( որն որ շողենաւ քաշելով կը բերէ ) շարունակ զօրք կը բերեն Իզմիրու ծոցէն : Աս զօրքերը Կիպրոս կղզին պիտի երթան . ուր տեղ օրէ օր կը ժողովին և կը պատրաստուին կոր , Լսորեստանի վրայ երթալու համար :

— Երկայ ամսուս 9 ին , կէս օրէն ետե , Չրաղան սարաին և ուրիշ կողմերու թնդանօթները՝ աւետիս տըվին մայրաքաղաքիս բնակիչներուն , միհափառ թաղաւորին մանչ զաւակ մը ծնանիլը , որ Սուլթան Սուլթանիտ Սուրատ կոչուեցաւ : Բոլոր քաղաքը սկսաւ իսկոյն ուրախութիւն ընել , ու եօթը գիշեր լուսաւորութիւն ( տօնանմայ ) պիտի ըլլայ :

— Սէլամի Լաֆէնտին և Սալիմ Պէյը Լաիքնէ գացին , որ Լաիք փաշային ընթացքը վերստին քննեն :

— Սայիտ Պէյը արգարութեան ատենին անգամ եղաւ , և անոր աստիճանը պաշտօնը՝ այսինքն Պարութեանայի կառավարութիւնը , Հարպիէ նազըր Լաիք Պէյին յանձնուեցաւ :

### ԻՋՄԻՐ

21 Սեպտեմբեր :

Ուրախ սրտով կը տեսնանք որ , Կոստանդնուպօլսոյ մեծապատիւ Լաիքայի սէ յարգի Պարոնաց վրայ ունեցած բարի յոյսերնս , մեր օրազրութեանը համար՝ զուր չեղաւ : Քանզի մեր աղանաւան թղթակից Սալաւանեան Գալիթ Լըան կը ծանուցանէ մեզ թէ՛ շատ հաճութեամբ ու աղաւթէր ուզով կընդունին մեր օրագիրները , ու անոր յառաջագիւծութեանը հոգ կը տանին : Ուստի մենք ալ անոնց գովելի ազդասիրութեանը փութաբէն , աշխատելու ենք , մեր կարողութեան չափով , որ ամեն կերպ լուրերէն զուրկ չը ձգենք մեր յարգի ընթերցողները . որով արժանաւոր ըլլանք միշտ անոնց հաճութեանը :

— Տեղոյս Լաիքայից Քոնստանդնուպօլսոյ Գլուղի Պօլսոյ դեսպանին կողմանէ , աս քաղաքը դրոշմաւոր Լաիքայիցներուն իմացուց , թէ Լաիքայի և Լսորեստանի նաւահանութեանը պարօն , հոկտեմբերի 1 ին պիտի սկսի :

— Բաղաքիս Սուլթանը Սէիփ Պէյը , Բարձրագոյն Գլուղը կողմանէ կանխած ըլլալով , երկուշաբթի օրը փոխիւիէ Մէթէսիկ անուն շողենաւով Պօլսոյ գնաց :

— Լաիքայից տէրութիւնը շատոնցմէ կուզէր որ մէկ կանոնաւոր հաղորդակցութիւն մը ունենայ , Սիլիքիական ծովու և Հնդկաստանու նավակները խրկելու համար . որ ամէն անգամ Գոնասայէն չի խրկէ , ու Սարսիլեայու շողենաւներուն կարօտութիւն չունենայ : Ասոր համար մէկ ընկերութիւն մը հաստատուեցաւ հիմայ Լոնտոնի մէջ , մէկ միլիոն ըսթէրլին գրամայիսով : Աս ընկերութիւնը 9 շոգենաւ ունի , որոնց մէկը Կրէյք Լիլիքիով ըսթաւ , 464 ձիու ուժ ունի . և միւսը Լըսելեան անունով , 449 : Զիշեալ շողենաւները Լաիքայիցի ճամբորդութիւնը պիտի ընեն : Այնքան ամուստաւոր զոր ճամբայ ելալու են Սուլթանիքը քաղաքէն , որ Լոնտոնի հետ հաղորդակցութիւն ունի երկրթ ճամբայով , և 5 օրվան մէջ Լաիքայիցի և ինքնուրոյր օրը Սալիմ պիտի հասնին : Եսոնց նուերուն մէկը երկրթ է , և ան նաւը՝ Լաիք Սուլթանի ճամբորդութիւնը պիտի ընէ , միւսները՝ Սուլթանի գէպ ի Հնդկաստան : Լաիքայից տէրութիւնը իր նամակներուն խրկելուն համար , տարեկան օրնութիւն կը չնարհէ աս ընկերութեանը , 66,800 լիբէ սթէրլին : Լըսելեան ըսթաւ շողենաւը 1670 տալիա բան տոնող ( ամէն մէկ տալիա 2 հազար լիբր ) արդէն Սալիմ հասած է : Հատ գեղեցիկ է աս շողենաւը , սալայ մը ունի մէջը որուն երկայնութիւնը 70 ոտք է , և լայնութիւնը 21 : Կերակուր ու տեղու սեղանը 120 հոգի կրնան նստելու . կիւկերթէին վրայ 200 հոգիի ծուռ գալու տեղ կայ : Հազար զինուոր կրնայ տանելու Խնկիթէնայէն Սիլիքիական ծովը . ալ աւելի մօտ տեղ որ ըլլայ , միւսը երկու հազար հոգի կառնէ :

Սուրբ Լաիքայի Սիւնհոգոսին զիւսնատանը զըրապի , Իզմիրցի Մէլիք Սելուսեանց Պարոն Ստեփանին զրութեամբ իմացանք՝ որ աս տարի յունիսի 20 ին մեծ շարժ մը եղերէ ան կողմերը , կէս օրէն ետք . ու Լաիքի ըսթաւ գեղին վրայ ( որ Սասիս լեռանը տակն է , սուրբ Զաիք մօրնայ հայրապետին վանքին քով , և իրեք հարուր տունէն աւելի բնակիչ ունի ) մեծ ապուռած մը ( զայս ) աւազով մէկ տեղ Սասիս լեռնէն ինչպով՝ յիշեալ գեղը բոլորովին կործանեցին . անանկ որ՝ մարդ չէ ազատեւ աս սոսկ

կալի շարժէն , հարկուր եօթը հոգիէ ՚ի զատ , անոնք ալ երկրագործութեան պատճառաւ , գեղէն հեռու իրենց ուրտերուն մէջ գտնուելով : Սակաւ գեղն ալ՝ որ Սասիս լեռանը հարաւային կողմն է , Լաիքի գեղին պէս կործանեցին : Վերջապէս հին Երեւանի մէջ շատ վանքեր և տուներ փլվեցին , մարդու ֆառ չի տալով : Եւս Գալիթ և Թիֆլիզ ալ շարժ եղած է , բայց անֆառ : Լաիքայից շատ տասուիկ շարժ եղեր է . բայց Լստոնոյ ողորմութեամբ ամենեւին ֆառ չէ տըվեր :

Յուլիս 14 ին , կիրակի առաւօտ , վերստին սկսաւ կրակ շարժը , քանի մը ժամ քշեց . նոյն օրը եօթը անգամ կրկնեց . երկուշաբթի օրն ալ երեք հեղ շարժ եղաւ :

Եւս կը ծանուցանէ թէ՛ քանի մը հարկուր տարի առաջ , հայոց ազգին մէկ մասը Կովկաս լեռանը վրայ ցրուած ըլլալով թշնամիներուն ձեռքէն՝ լեռնաբնակ մահմետականներուն խիստ իշխանութեանը տակը կը կենային . անանկ որ՝ բռնութեամբ ընդունած էին անոնց լեզուն և ծէսը . ու երեսանց զիրենք մահմետական ցրցունելով՝ ծածուկ իրենց հաւատքը կը պաշտէին : Ու ասոնց զակնները դըլնուին փոխած էին իրենց հաւատքը . թէպէտ և շատերն ալ հաստատ մնացած էին իրենց ուղղափառ դաւանութեանը վրայ : Անցած տարի Ռուսաց կայսերութեան քաջ զօրապետներուն յաջողեցաւ , որ լեռնաբնակներուն յաղթեն , ու ասոնցմէ 3000 տուն բերեն բնակեցնեն Կուբանու կողմերը , որոնք երբոր տեսան իրենց ազատութիւնը , իսկոյն աղերսանաց գիր գրեցին Արաղան Կաթողիկոսին , որ իրենց հոգեւոր հովիւներ խրկէ , ուստի ասոնց փափաքը լեցվեցաւ հիմայ . Արաղանը քահանայներ խրկեց անկողմը , նաեւ եկեղեցական անօթներ և զգեստներ : Ուստի աս խեղճ ժողովուրդը իր ազատութեանը հետ հոգեւոր միեկտրութիւն ալ կը վայելէ կոր հեմայ , ուստաց Կայսեր հովանաւորութեան տակը :

Երեւան , 11 սեպտեմբեր : Ասոր մէկ հըրդէ մը եղաւ ներկարարներուն թաղը , հայոց եկեղեցիին մօտ . ու մեծ երկիւղ տըվաւ ամենուն : Քաղաքիս կառավարիչ Սէլիմ զատէն , և Իզմիրցի Հասան Բուշիտ Լաֆէնտին , շուտով մը կրակին տեղը հասան , և չորս կողմը եղած տուները քակել տըվին , աս կերպով չի կրցաւ կրակը յառաջանալ , միայն երկու տուն երեցաւ և քանի մը տուն ալ փլցուցին : Զիշեալ հասանձնուիտ Լաֆէնտին , կրակը մարողներուն սիրտ տալու համար , տունի մը վրայ ելած էր , ու հետն ալ շատ բաղնուլիւն կար . որովհետեւ աս տունին մէկ կողմը կը քակէին կոր՝ բոլորովին տունը կրակին վրայ փլաւ , և վրայի եղդերը ամեն ալ կրակին մէջ ինկան բայց մարդու ֆառ չեղաւ :



Մէհմէտ Ալիին գրած նամակը՝ Ռուսի փաշային :

Աղէքսանդրիա , 7 Բէճէպ 1256 . սեպտեմ. 1840 :

« Ռիֆաթ Պէյին ձեռքով ինձի խրկված հրամանագիրը առի , ուր տեղ գրված էր՝ խնդրեմքս , Աւստրիայի . Պրուշի և Ռուսիայի տէրութիւններուն Լօստոայի մէջ ըրած պայմանը :

« Աս դաշնագրութեամբը մինակ Եղիպտոսի ժառանգութիւնը կուտան ինձի , որն որ աս խնդրոյն զԵլաւոր հիմն է , և 20 օր ձառէ որ ես մտածեմ և պատասխան տամ :

« Վեհափառ Արքան՝ իմ օգոստոսիաւ տէրս , աս դաշնագրութեանը հաւանութիւն տրված ըլլալով՝ ես ալ պատշաճ տեմ ընդունելու , իմ հնազանդութիւնս ցըցունելու համար անոր բարձրագոյն հրամանին , չորս տէրութիւններուն դիտարկութեանը համեմատ . ուստի յիշեալ պայմանաւորը չեկած , արտորացի հաճութիւն տալու :

« Որովհետեւ Ռիֆաթ Պէյը հոս մնաց ինչպէս աս օրս , պարտաւոր եղայ անոր ալ իմացնելու և հաստատելու իմ հաճութիւնս՝ վեհափառ Արքային հնազանդելով :

« Ասորեստանի համար դժուարութիւններ կը ցըցունեն կոր չորս տէրութիւնները , բայց ես կը յուսամ որ բարեգութ Արքան , տէրութեանը առաջուց ըրած ծառայութիւններուն փոխարէն , իր վճարութեամբ և առաւորաձեռնութեամբը կընդունի իմ խնդրոս և կը շնորհէ ինձի Ասորեստանի կառավարութիւնը . ու դաշնակից տէրութիւններն ալ աս բանին հաճութիւն կուտան :

« Վերջապէս ձեր Բարձրութիւնն ալ կընայ ինձի համար ընդունելու Արքայէն Ասորեստանի կառավարութիւնը քանի որ որդեմ , ես կը խոստանամ ամեն կերպով ան երկրին երջանկութեանը և ժողովրդոց հանդըստութեանը հոգ տանելու . աս ալ մէկ աւելի պատճառ մըն է որ վեհափառ Արքան շնորհք ընէ ինձի ան երկիրը որուն համար կընորոգեմ իմ ազաւանքս :

Ուստի աս բարձր հրամանին սպասելով , կը ծանուցանեմ իմ հնազանդութիւնս և հպատակութիւնս :

« ստորագրեալ . Մէհմէտ Ալի :

Ռուսաց զինուորական տարեգրութեանը մէջ՝ շատ քաջութիւններ և զիւցազնական դորձքեր գրված կան , որոնց յիշատակը անմահ պիտի մնայ յաւիտեան աշխրբի մէջ : Բայց Կովկասեան ըսված զօրքերուն հատուածը ( պէօլեկը ) ուրիշ գունդերէն աւելի առիթ ունի յաղթութեան պըտականութիւնը առնելու . ու աս անգամ Կովկաս լեռանը վրայ եղած բերդերուն պահպան զօրքը՝ շատ մեծ և փառաւոր քաջութիւններ ըրաւ :

Աս բերդերը ( որ Չէքքէզներուն երկրին մէջն են , սե ծովի արեւելեան կողմերը ) անոր համար չինված են , որ մեկ սանձ մը գրվի բարբարոս Չէքքէզներուն աւազակութեանը , և մահաւանդ անոնց սիրելի արհեստին , այսինքն՝ զերիններու առուտուր ընելուն : Բայց աս տարի զարնան մէջ շատ նեղութիւն քաշեցին բերդերուն պահպանները . ու թշնամիներն ալ աղէկ դիտարկով՝ որ ասոնք ամենեւին հաղորդակցութիւն չունին զրոսէն , թէ եղանակին՝ և թէ տեղերուն դժուարութեանը համար , յարձկնեցան ասոնց վրայ իրենց ամեն

ուժովը ու իրեք բերդ առին : Սակայն անանկ փառքով յաղթելէցան Ռուսաց զինուորները , որ ամէն մարդ զարմացաւ անոնց ըրած քաջութեանը վրայ :

Վերիաֆնիլի ըսված բերդը՝ ուր տեղ 400 հօգի կային Ռուսաց զօրքերէն , 7000 Չէքքէզ պաշարեցին , ու երկար ատեն սաստիկ պատերազմելով յաղթեցին ասոնց , որոնք թէպէտ քիչ էր էին , և հնար չէր գտնուի կենալ բազմաթիւ թշնամիներուն , բայց չուզեցին որ անձնատուր ( թէսլիմ ) ըլլան . այլ մահը աչքերնին առին , ու շատ կոտորած ընելով՝ իրենք ալ սպանվեցան . և քանի մը հիւանդ զինուորներէն ՚ի զաւ , մարդ չի խալտեցաւ :

Միքէլ ըսված բերդը՝ որուն մէջ 480 հօգի կային , երկար ժամանակ պատերազմէն ետեմ մարտի 22 ին ատնուեցաւ : Բայց երբոր լեռնաբնակ Չէքքէզները ներս կը մտնային . ու կուրախանային իրենց յաղթութեանը վրայ , յանկարծ զարմանալի քաջարարութեամբ կրակ տըլին Ռուսք վառօդի մազաղային , ու իրենք ալ լեռնականներուն մեծ մասին հետ մէկ տեղ կեանքերնին կորսնցուցին :

Վեհափառ Կայսրը՝ աս քաջ զինուորներուն ծառայութեանը փոխարէն , հրամայեց որ անոնց ընտանեաց ազրուստը հոգացվի , և տէրութեան ծախքովը կըթըլին անոնց զաւելները : Հիմայ աս երկու բերդը՝ վերստին Ռուսաց ձեռքն է :

Կավակիսիքի ըսված բերդին վրայ շատ անգամ յարձկնեցան Չէքքէզները , բայց չի կըցան ատնելու : Մէկ անգամ մ' ալ փոթորիկին ու զիւ շերվան մուլթին օգնութեամբ՝ մօտիկցան բերդին անանկ որ՝ պահպանները չի տեսան զասոնք , ու մէկէն ՚ի մէկ սանդուղքներով և ճանկերով ( խանձաներով ) պատնէշներուն մէկ կողմին տիրեցին ու բերդը մտան :

Բերդին հրամանատար Բօղկուրքի անուն քաջ զօրապետը՝ և անոր տեղակալ ( միւլաղլու ) Դաքովէլ , ասոնց գէմ ելան քիչ մը զօրքով ու երկուքնին ալ խիստ սպանվեցան . բայց ասոնց մահը չի թուցուց ամենեւին զինուորներուն քաջութիւնը որոնք վաղեցին թշնամիներուն վրայ , ու իրենց հրացանին սլաքովը նետեցին զանոնք բերդին առջեւ եղած փոսին մէջ : Աս կերպ քաջութեամբ կը ծեծկըլէին զինուորները բերդին ամեն կողմը , մինչեւ անգամ հիւանդները ևս ըսվարէթէն դուրս ելան իրենց կաթովը , ու անոնք ալ աս քաջութեանը մասնակից եղան :

Երբոր լուսցաւ՝ իրեք ժամ կատաղաբար ծեծկըլէին յետոյ , ազատեցաւ աս փոքրիկ բերդը թշնամիին ձեռքէն , որոնք շատ մեռելներ և վերաւորվածներ թողուցին հոն :

Մայիսի 26 ին , Ալիսիքի փոքրիկ բերդն ալ պաշարեցին լեռնաբնակ Չէքքէզները 12000 հօգիով , որոնք մօտ տեղ մը ժողված ըլլալով՝ մէկէն ՚ի մէկ յարձկնեցան բերդին վրայ պոռալով և հրացան նետելով :

Մահի կատարած կը ծեծկըլէին ասոնք , որ բերդէն նետված հրացաններուն և թնդանօթի զինդակներէն , որ կարկուտի պէս վրանին կը թափէր և չարաչար կըսպանէր , ամենեւին չի վախալով ու մահը աչքերնին տոած՝ շուտով իջան բերդին ներ-

քուր եղած փոսին մէջ ու սկսան սանդուղքով վերելալ . շատ կոտորած կըլէին ետեմ վերջապէս մէկ մեծ գունդ մը ասոնցմէ ներս թափեցան : Անտենը Վէլէուլքի անունով հազարապետը , իրեն բնական քաջարարութիւնը բնաւ չի կորսնցունելով աս սոսկալի պարագաներուն մէջ . քառսուն զինուորով վաղեց մընինն : ու մեծ ջարդ մը ստալով պատնէշէն դուրս ձգեց զանոնք և երկու գրոշակ տոաւ : Աս զարմանալի քաջութիւնը տեսնալով թշնամիները՝ զարհուրեցան , ու բերդի մէջ գտնուելով Ռուսաց զինուորները շատ սիրտ առին ու զարկին Չէքքէզները , անանկ որ՝ արտորալով սկսան փախչիլ :

Տասը վերաւոր մնաց Ռուսաց ձեռքը , և 685 մեռել գտան , թէ բերդին մէջ և թէ դուրսը , անշուշտ հետերնին տարած մեռելներուն թիւը ալ աւելի էր :

Բերդին մէջը մէկ մեծ օֆիսիալ և 16 պզտիկ օֆիսիալներ կային 676 զօրքով , որոնցմէ 9 հօգի մեռան և 18 հօգի ալ վերաւորվեցան :

(Օտեսայի օրագր :

### ՊԵՐՈՒԹ

14 Սեպտեմբեր :

Վերիայ ամուսն առաջին օրը՝ Վեհափառ Թապաւորին դաշնակից տէրութիւնները՝ անդղաւրէն լեզուով դիր մը խրկեցին Սուլթան փաշային , որ քաղաքը թէսլիմ ընէ . միայն երկու ժամ ատեն կուտային որ զրին պատասխանը տայ : Սուլթան փաշան՝ անդղաւրէն լեզուն՝ չի հասկնալով՝ ուզեց որ զաղդիսարէն զրեն . անոնք անանկ ըրին : Անտենը խնդրեց որ խորհուրդ ընէ իր զօրապետներուն հետ , ու միւս օրը պատասխան տայ . երբոր ըսին՝ թէ ատ ժամանակը շատ է : միայն իրեք ժամ կրնանք սպասելու երկուքն տեղը , որն որ առաջուց խոստացոնք , զոռոգութեամբ ըրաւ փաշան , թէ մինչեւ վաղվան օրը չեմ կրնար բնաւ պատասխան տալու : Անտենը սկսան պատրաստուիլ , որ ամենին մէկէն յարձկնվին քաղաքին վրայ :

Սուլթանները անանկ ցըցուցին թէ՛ կուզեն որ քաղաքին մէկ ծայրը յամաք ելան . ու 35 բեռ կրօղնաւ և մէկ մասը իրենց նաւերուն՝ գէպ ՚ի ան կողմը դադին : Սուլթան փաշան՝ ասոնց շարժումներն խաբկելով , խիստ իր զօրքերը ժողվեց , որոնք քաղաքին մէջ ցրուած էին , ու բերաւ ծովեղբերը . և ամենեւին տարակոյս չունէր որ սկսի յարձուգութիւն ունենայ , ըստ որում բոլոր իր ուժը ան կողմն էր , որ քաղաքին թնդանօթները կը սլաշտպանէին : Երբոր ասանկ ժողված էին ծովեղբերը , սկսան նաւերէն սալելով նետել եղիպտական զօրքերուն վրայ , և մեծ ջարդ ընել . 1500 հօգի սպաննեցին , որոնց մէջն էր երկրորդ հրամանատարը զօրաց : Վրայն աստենը՝ յամաք ելալու զօրքերը շոգնաւերուն մէջ մահալով Տիւնէի ըսված տեղը ելան , Պէրուլէն 8 միլ հեռու . 5000 Տաճիկ 2000 Խնկիլը , և 500 Աւստրիայի : Ասոնք յամաք ելածնուն պէս , 6000 հօգի լեռը բնակողներէն , 1500 հօգի ալ Եղիպտոսի զօրքերէն եկան ասոնց հետ մէկ եղան :

Աս զորքը զուլս տանելէն ետեւ , անմիջապէս սկսան նաւերը հրալից ուսմը ( զուլսարա ) նետել Պէրուլէի վրայ , որ չորս օր քշեց : Սուլթան փաշան քաջվեցաւ լեռ մը 6 միլ քաղաքէն հեռու , իր զօրքերուն մեծ մասը հետ տանելով : Կըսվի նաեւ թէ



սա զօրացուիք քիչ մը ( կամ ինտոր ուրիշները կը հաստատեն ) սաստիկ վերաւորում է :

Ասոր վրայ՝ 1000 հոգիի չափ մարդ մնաց Պէրուի մէջ , անոնք ալ քաղաքին մէկ ծարր քաշված են , նաւերուն թնդանթնիւնը զերեւեք պաշտպանելու համար :

Համարը երաժ զօրքերուն հրաման չէ տրվեր որ քաղաքը մոռնան . վասն զի ան կողմէն եկող հզիւլ տայի զօրքերը , ու քանի մը լոտեաներ ստուգեցին թէ՛ քաղաքին մէջ շատ տեղեր լալճ շինած են , որ դաշնակիցներուն զօրքը ներս մտածին պէս սխալ բռնկելուն : Ամերիկայի իւրեք փաշային հետ խորհելով , չուզեցին որ Պէրուի տիրելու համար՝ իրենց զօրքերուն կեանքը վաճառեն մէջ ձգեն . մա՛նաւոր թէ Սիւէրիան փաշան հետապնդէր , ու չէր տեսնուիր բնաւ ան լեռանը վրայ ալ , ուր աեղ քաշված կը կենար . անանկ կը կարծէին որ դաջած էր խորհրդով փաշային ( որ Աքեա էր 24 հազար զօրքով ) և կը պատրաստուիր անոր հետ մէկ տեղ Պէրուի օգնութեանը հասնելու :

Լեռնաքանդակներուն շատը կապրտամբէին . որ Օսմանեան զօրքերուն և անոր դաշնակիցներուն օգնութիւն ընէն : Ամուս 5 ին յարձրիկեցան ասոնք մէկ զունդի մը վրայ , որ խորհրդով փաշային կերթային , և 400 հոգի սպաննեցին : Սերի փերով շոգենաւին ճամբայ ելալու ատենը , ամիրալ Սթոփֆօրդը չորս մեծ նաւով , ամիրալ Պանտերան իր ֆուխթայովը և ուրիշ նաւովը , որուն մէջն էր ինտերիկոս Արշիդուքը , նաև վաւաքըր նաւապետը օսմանյի մեծ նաւով և մէկ ֆուխթայովը Տիւնէլի առջևը էին :

Քօմմոտոր Աքեան ցամաք ելած էր 2000 ինկիլիզի զօրքով :

Պէրուի առջև երկու ինկիլիզի մեծ նաւ կար . երկու ալ ուրիշ Տիւնէլի և Պէրուի մէջ տեղը՝ ցամաք ելած զօրքերը պաշտպանելու համար :

Դարապուրուս քաղաքը դաշնակիցներուն ձեռքն էր . մէկ մեծ նաւ , և մէկ ալ ֆուխթայ կար աս քաղաքին նաւահանգիստը :

Աստորիան շոգենաւը Մարիանա ըսված , հասած էր Վէնէտիկէն 400 զօրքով , և պատերազմի պաշարներով :

Ամուս 8 ին ինկիլիզի շոգենաւը Փիւնիի անուանով , Պէրուի նամակներով ելաւ ու Պօլոս գնաց :

Գոանսըզի սրիքը Պուկէնվիլ ըսված Կիպրոս գացածէր ամուս 4 ին , Պէրուի զանրվող գաղութացիները հոն տանելու համար :

Ամերիկայի գօլթիթ մը Կիպրոս տարած էր ինկիլիզի Քօմմոտորին ընտանիքը , և քանի մը Ամերիկայիներ , որոնք Պէրուի էին :

## ՓՈՒՆԱՄԸ

Փարիզ , 27 օգոստոս : Գոանսայու , Աստորիայի և ինկիլիզի օրադրութիւնները կը ծանուցանեն թէ՛ մօտեւս Վէնայի քօմմոտոր պիտի բացվի : Երեկ Վէնային զիր առնք և իմացանք , որ Փրէնս Մէթոնիին ալ ընդհանուր պատերազմին վախճանով , հաճութիւն ստիւծ է աս քօմմոտորին :

Հիմակուհիմայ խաղաղութեան փափագ կը ցունեն կոր աւերութիւնները : Ինկիլիզի աւերութիւնը որոշեր է , որ միայն զինուորական սլոք մը ընել տայ . բայց միտք չունի ամէնէն որ փաստայ Լա-

րոպացոյ առուտուրին՝ Լաիպտոսի և Աստորեստանի հետ : Կը հաստատեն ևս թէ Լօտ Վոսնվիլ ինկիլիզու գետնանը , իր տէրութեանը կողմէն , յուս ին 315 եղած պայմանագրութեանը վրայ բացաւ արութիւն տրվող զիր մը առաւ , ու իսկոյն իմացուց Գոանսայու մեծերուն :

Մօսիւ թիւերը ևս իր բարի դիտաւորութիւնը ցրցունելու համար , իմացունել տրվաւ Մէհմետ Ալիին , որ չըլայ թէ՛ ինչ և ինչ պատճառով , համարձակի խորհրդով փաշան հորոս լեռը անցնելու : Աս յայտարարութեանը հետ քանիմը խորհրդեր ալ գրվեցաւ Լաիպտոսի փաշային , որ խոհեմութիւնը ձեռքէ չի ձգէ : Անանկ կերենայ որ՝ աս թուղթէն յորդորված է փաշան , վասն զի հիմայ կուգէ կոր , որ Գոանսայու տէրութիւնը բարեկամական միջնորդութիւն ընէ իրեն և գաշտակց տէրութեանց մէջ :

Մօսիւ փոթիւն աս քաղաքը դաշնաւ , ինկիլիզի տէրութեան կողմէն , որ Գոանսայի և ինկիլիթիւնայի մէջ առուտուրի դաշնագրութիւն ընէ , խաղաղութեան նշան կը համարենք :

Այսու ամենայնիւ՝ 1836 ին զինուորութեան զորք մած երեսասարգիները հրաման ատին , որ երթան իրենց խումբերուն մէջ մանան . նաև ամէն կողմէ պատերազմի յօժարութիւն կերենայ . բայց աս պատրաստութիւնները չեն հակառակիւր բնաւ Տէրութիւններուն բարի դիտաւորութեանը , խաղաղութիւնը հաստատ պահելու համար . զիտեն անոնք հին ժամանակի ճշմարիտ պատուէրը , թէ որ խաղաղութիւն կուգես նէ , պատերազմ ընելու պատրաստ եղիր :

## ԻՆԿԻԼԻ ԹԻՆԻՎԻՆ

20 Օգոստոս :

Տէրութեանը թերութեանէն մէջ շատ արտորանք կը բանին . անանկ ալ վատօգի զործարաններուն մէջ : Վանկաուտ և Ռոսնէյ մեծ նաւերը նաև Սթոփօրդը և Պէլզըրը շոգենաւերը և Լաբոնթանի ֆուխթայովը , պատրաստ են միջերկրական ծովը երթալու համար : Ասոնցմէ ի դատ՝ 15 նոր մեծ նաւ կը պատրաստեն կոր , որոնց մէկ քանին հալալի են : Վանկաուտ նաւուն մէջ 800 վառիկ հրացանի փամփուշտ ( ֆիշէն ) բեռնուցին , և 400 ալ Լաբոնթանի ֆուխթայովին մէջ : Ամէն մէկ վառիկին մէջ 500 ֆիշէնի կայ , որ ամէնը 600 հազար հրացան նետելու ֆիշէնի կընէ :

## ԾԱՆՈՒՅՈՒՄ

Ինկիլթէնայի եկամուտը՝ 1782 ին , 19,258,814 լիւրա սթէրլին էր , որուն 2,421,681 լ՝ հասարակութեան պարտքին հատուցին , և 9,767,333 լ՝ յիշեալ պարտքին ( շահ ) տրվին :

Իսկ 1836 ին եկամուտը՝ 48,591,180 լիւրա սթէրլին էր , ուսկից 1,590,727 լ՝ ազգային պարտքին տրվին , ու 29,243,568 լ՝ ֆայիլ տրվեցաւ :

Վերոյիշեալ տէրութեան 1813 ամին եկամուտի դումարը հասաւ մինչև 69,748,473 լիւրէ սթէրլին : Բայց ան տարվան ազգային պարտքը ևս 59,649,282 լիւրա էր . ուստի թագաւորական դանձր մուս 129,397,645 լիւրա . բայց աս դրամին մեծ մասը ծախվեցաւ ան տարին :

Գոանսայու եկամուտը՝ 1838 ին , 1,053,000,000 ֆոանք էր , ու կառավարութեան ծախքը ան տարին 1,060,163,339 ֆոանք եղաւ :

Ամերիկացոյ , այսինքն միայեալ Ահհանգաց եկամուտը 1839 ին : 37,217,817 տիրէկլի ըռեալ էր . իսկ տարեկան ծախքը 35,660,427 :

Դուրս ելած ապրանքներուն արժուրութիւնը 118,355,004 հաշուեցաւ . ու ներս մտածներունը 157,609 560 :

— Ճամայիքայի անգղիարէն օրադրութիւնը կը ըստուգէ թէ՛ Մէքսիքոյի մէջ մեկ միլիոն մոմեայ դրամը վեցաւ որոնք Լաիպտոսի մոմեաներէն աս տարբերութիւնը ունին որ նստած են . բայց ասոնց վրայի եղած զգեստները նոյնպէս եղիպտական է : Ասոնց հետ գտերեն նաև մեկ քաթէ դանակ , քանիմը մանկակ ( կերտանդ ) փղոսկրի նման մաքուր ոսկորներ , և իծի ( էնկէրէկի ) կմակներ և ուրիշ հին ժամանակի զործածված բաներ : Ասով կիմացվի կրտէ , որ աս տեղի բնակիչները՝ աստիօք Ահհոս գետին եղբրը բնակած են :

— Մէկ միւրեայ մը շինած են Մարսիլիա քաղաքը որ հովով կըբանի . և շատ ջանք կընեն որ աս մեքենան շոգենաւի մէջ զործածեն . որովհետև փորձեցին և տեսան որ շատ յարմար է : Հիմայ սկսած են շինել մէկ ուրիշ մըն ալ , որ նոր շոգենաւի զը մէջ սխալ դնեն :

— Մօսերս Մէնջէսըրը անգղիացոյ քաղաքը մէկ բամբակ մանողի զործարան մը երբ է . որուն երկայնութիւնը 40 կանդուն էր , լայնութիւնը 14 կանդուն . և եօթը դատիկոն ( խաթ ) ունէր կտեն , ուր տեղ 700 հոգի էն աւելի կը բանէին : Աս զործարանին տէրը 75,000 տիրէկլի ըռեալի փաս ըրեր է կրակէն :

— Մէկ նոր շոգենաւմը շիներ են ինկիլթէնա Ասիական աստղ անուն դնելով անոր , որ 450 ձիու ուժ ունի , և անանկ շուտ մը կըբալէ կտեն , որ 14 օր վաս մէջ ինկիլթէնայէն Աղէքսանդրիա կընայ հասնելու :

— Անցեալները Հոլանտայէն եկած օրադրներուն մէջ կարգացինք թէ Լաիպտոսի Պօղոս Արք եպիսկոպոսը Առաջնորդ դացեր է Հիմայտանու խաղաղութեան քաղաքը Հոլանտայացոյ . ու Կալկաթայէն բերող Հոլանտայի նաւը՝ յիշեալ Առաջնորդը ցամաքը հանելու ատենը , 11 թնդանթն նետելով խաղաղութեան բնակող հայոց աւետեր է իրենց հոգեւոր հովիւին գաղտնաւ . քաղաքին բերդերը ևս նոյնչափ թնդանթնով ողջունեն են : Դովեղբրը ըցված էր կընէ Հայ և օտարազգի ժողովուրդով , որոնք շատ սիրով և ջերմութեամբ ընդունեն իրենց հոգեւոր Առաջնորդը . քանզի մինչև հիմայ խաղաղութեան քաղաքը՝ Հայոց Առաջնորդ դացած չէր :

— Քանի մը շաբաթ է որ՝ քաղաքիս թէպարտնին մէջ երաժշտական խաղեր ( Օնէ-տ ) կը ձեացնեն Խաթէրէն լեզուով , ուր տեղ շատ բազմութիւն կերթայ ամէն գիշեր : Դերասանները Խաթայի են , որոնք Աթէնքէն եկան Խիլի , ու քսան տեսարան ձեւացնելու միտք ունին : Առաջին Օփէռան , Քիստի Խիլի Օնէ-տի լայնութիւնը երաժշտութեամբ , քանի անգամ վայելց ժողովուրդը մեծապէս հաճութեամբ : Հիմայ ալ՝ եւ Կիստի-Օնէ-տի Խիլի լայնութիւնը գուարճալի տեսարանը կը ձեւացնեն կոր . անվանի Ռօսինիին երաժշտութեամբ : Բայց որովհետև



Թեաւորոնք բաւական մեծութիւն չունին և ասանկ երևելի գործքերու համար նեղութիւն կը լայ կոր զայցող ժողովուրդին և գերասաններուն ալ, տեղւոյս երևելի վաճառականները գըրլած մը բնէ սկսան, որ քսան հոգի մարդ գլուխ 400 ըւեալ գնեն, ու մէկ մեծ թէաւորոն մը շինեն. արդէն 16 հոգի գըրվեցան և ընդարձակ տեղով ալ պատրաստեցին, որ երբ 20 թիւը լըմնալու ըլլայ, իսկոյն սկսելու են թէաւորոնին շինութիւնը:

ԸՈՒՆՏՈՒՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մարտիկա, 23 օգոստոս:

Խաչվէի գիները փոփոխութիւն մը չունեալան, ու շատ առևտուր չեղաւ աս ապրանքին, 1000 կամ 1100 տօպրակ Սիօյի խաչվէ վաճառվեցան 61 ֆունք խանութարը, հարուրին 2 կամ 3 վար իջեցնելով (ըսքօնթ):

Սէկ մեծ նաւ մը երէկ Մէրիքայէն եկաւ, որ բոլորովին խաչվէ բեռնաւորված ըլլալուն ապրանքին գինը ևս առևալ թուցաւ:

Յապրիքայի գործածվելու ձեթը՝ յայտնքն (ղէթ) ևս չունի շատ կուզի կոր հիմայ, ու գինները բարձրացան:

Նաբոլի ու Մընքեան կողմերուն ձեթը, որ անցեալ շաբաթ գիւրու լիւսամբ իջանքով 131 ֆունք եքթօնիւրան՝ որ է 75 օխան, ասոր 135 ֆունք վաճառվեցաւ:

Բուրիդի ձեթէն 2000 եքթօնիւր նսւէն ելլալուն պէս վաճառվեցաւ 127 էն մինչ 129 ֆունք:

Առտելու ձեթը քաղաքիս մէջ քիչ ըլլալուն համար, գինները հաստատ կը մնան կոր: Մը շաբաթ միայն քանի մը վառիլ վաճառվեցաւ շատ լաւ ապրանք՝ 175 ֆունք:

Սապոնի գինները կերելի թէ բարձրնալու է, ձեթին սըղութեանը պատճառաւ. մանաւանդ և ներսի քաղաքները բաւական սապոն չըլլալով՝ ամէն օր գնոյ առնելու հըրամաններ (քօլիսիօն) պահաւ չեն: Մը շաբաթ 6 կամ 700 սընտուկ վաճառվեցաւ՝ կապոր ու գեղնագոյն՝ 45 էն մինչ 46 ֆունք արթիթէ, այսինքն ծախքը վաճառողին վրայ. և 300 սընտուկ, 34 1/2—85 1/2 ֆունք անդրբօ այսինքն, ծախքը գնոյ առնողին վրայ: Շերմակ սապոնի գինը՝ 52 1/2 ֆունք արթիթէ, և 42 1/2 անդրբօ:

Հորենի գինները թուլ են ու քիչ առուտուր եղաւ աս շաբաթ, ապրանք ունեցողները վաճառելու փախաղ շատ կը ցըցունեն. անոր համար կը յուսանք որ գինները կիջնան:

ԼՕՆՏՈՒՆ, 28 օգոստոս: Շաբարի համար Մէրիքայէն եկած լուրերը լաւ ըլլալով՝ ապրանք ունեցողները կը գիմանան կոր. ուստի շաբար ուղղորդու համաժամանակները ստիպեցան անցեալ շաբաթվան գիններէն 6 փէնս աւելի տալ:

Խրեք օրվան մէջ, 1350 վառիլ շաբար վաճառվեցաւ հետեւեալ գիններով. Միլիկօյի լաւ ապրանք՝ լըլիսպօյնը՝ 58 56 շէլին, Նամայիքայի միջակ լըլիսպօյնը՝ 85 1/2 շէլին. Սէն-Սէնսան և Նամայիքայի վառ տեսակը՝ 83—84 շէլին. վերջապէս 80 շէլինէն պակաս լըլիսպօյն չոր շաբար չի վաճառվեցաւ:

Խաչվէի գինները թուլ էին աս շաբաթ: 2—3 շէլին իջաւ. բայց երէկ ծախու առնողներ շատ ըլլալով՝ գինները կրկին բարձրացան քիչ մը: Մը իրիկուն լաւ խաչվէն շատ ուղվեցաւ, 53—54 շէլին վաճառվեցաւ. Նամայի լաւ տեսակը՝ 66 1/2—67 1/2 շէլին:

ԼԻՎՐԵՓՈՒՆ, 28 օգոստոս: Բամբակ առնողները քիչ էին աս շաբաթ. բայց որովհետեւ շատ ապրանք ծախու չի հանեցին, անոր համար գինները վար չիջան:

Հինգ օրվան մէջ վաճառված բամբակներուն գումարը 17,700 պարեա է. որոնցմէ՝

|                      |                  |                  |
|----------------------|------------------|------------------|
| 4450 պարեա . . . . . | Ուլիմանտ         | 5 էն 6 1/4 շէլին |
| 340 „ — „ . . . . .  | Սօլիլ            | 5—6 1/4 „        |
| 5580 „ — „ . . . . . | Սիւ (Սիւլէան)    | 5—7 1/2 „        |
| 1170 „ — „ . . . . . | Լիլիպոս          | 9—11 1/4 „       |
| 1780 „ — „ . . . . . | Սուրաթ և Սիլիպոս | 3 1/4 — 5 „      |

Իսկ քաղաքը մոտձը ասոնք են.

|                                  |  |
|----------------------------------|--|
| 25,003 պարեա Մէրիքայէն . . . . . |  |
| 5630 „ Լիլիպոս . . . . .         |  |
| 1933 „ զանազան տեսակ . . . . .   |  |

32,566, պարեա բնդ ամենայն:

Բրեստ, 4 սեպտեմբեր: Բուրուր հաստրակապէս անշարժութեան մէջ է. բայց բամբակները գիւրութեամբ կը վաճառվին. Սօպուճան՝ 29—30 ֆիօրին, ու Գրքաղաքը՝ 27—28:

Նէհրի առտօն տեսակը՝ 185 ֆիօրին. խանութարը, երկրորդը՝ 160 ֆիօրին: Գիտորը՝ 2 | 3 սեւը 1 | 3 կանտէ 40—41 ֆիօրին: Բիօք պոյան իլլիբու, 16 ֆիօրին. Սիւլի և Սիլի, 14 ֆիօրին. Միօնը, 5. 1 | 4 բայց առնող չի կայ:

Իլլիբ. 21 սեպտեմբեր: Վաղաքիս խանութարի ապրանք առևտուրը սկսաւ քիչ մը շարժիլ, ու քամիօններուն բարձրնալուն պատճառաւ քանի մը ապրանք գինները ևս աւելցան: Պարեա՝ 40 ֆիօրին մետրքը՝ 143 զուռու վաճառվեցաւ: Գլաթէրկու ձեհիլին, որ քան որ քաղաքիս մէջ կար, ամէնը ծախվեցաւ օխան:

34—39 զուռու. բայց 150 ըւեա ևս կը պատվի կոր, որ մօտ օրերս կը հասնի: Միօնի գինը ևս բարձրացաւ. անցեալ շաբաթ 67 զուռու էր չէքին. բայց ասոր 72 զուռու ծախու առնող կայ: Սիօյի ևս կուզվի կոր, ու 200—220 զուռու պրութօն վաճառվեցաւ:

Սուսմը շատ քիչ է աս տարի. ու գրեթէ ամենին չի կայ. քաղաքիս մէջը. թէ որ ըլլայ՝ 50—55 զուռու. քիչն առնող կայ:

Հորենի հոնձը ևս քիչ է, Սիստօլուի միջ տունին անձրեւ չըլլալուն պատճառաւ: Սիստօլու պէօհիւնէն ալ կուզվի կոր ու շատ ապրանք չի կայ. առաջինին գինը՝ 40 զուռու է քիչէն, երկրորդինը՝ 35—36 զուռու: Ձեթին հոնձը լաւ կերելի աս տարի. ուստի կը յուսանք թէ գինները ևս չափաւոր կը լան: Սիլի և հիմայ 20,000 խանութարի չափ թուլ եկաւ, որոնց աս օրերը ծախված գինները ասոնք են:

|                       |        |         |
|-----------------------|--------|---------|
| լաւ ապրանքը . . . . . | զուռու | 130—160 |
| երկրորդը . . . . .    | „      | 70—100  |
| երրորդը . . . . .     | „      | 50—06   |

Մը շաբաթ 6 կամ 700 պարեալի չափ քէօք պոյա Պալորու վաճառվեցաւ, 203—208 զուռու խանութար: Խաչվէի գինը կերելի թէ բարձրնալու է, որովհետեւ ապրանք ունեցողները ամենին չեն ուղեր կոր մտածաւել անցեալ շաբաթվան գիններով, որոնք 660—680 զուռու էին:

Պուրայու մետրք 30 պարեալի չափ մաճառվեցաւ աս օրերս Նարոպի համար. երկան դալան 172—175 թէֆէն. կարճ դալան՝ 290. մէշտուրը՝ կարճ՝ դալան 325, 330: Ձեղմէի բաղախի չամիչին օխնը 66 1/2 զուռու կը արըվեցաւ, աս տարի բաւական ապրանք եղաւ բայց շատը թըրբվեցաւ անձրեւէն: Սիւլի կարմիր չամիչ թըրածը՝ 56 զուռու խանութարը չորը՝ 70 զուռու, կուտուղ սուլմանին 152 զուռու: մաքսին ու ճանապարհին ծախքը մինչև իլլիբ՝ առնողին վրայ է: Խարապուրուն էլլէմէն՝ 108 զուռու է չորը, ու թըրածը 76 զուռու. իսկ կուտուղը՝ 183 զուռու. մաքսին ու ճանապարհին ծախքը մինչև իլլիբ մաճառողին վրայ: Տըղոյս բաղախի չամիչը՝ 40 էն մինչև 60 զուռու կը վաճառվի կոր. այսինքն թըրածը 40 ու չորը 60. իսկ սե չամիչը 27—31 ըստ տեսակին:

ՓՈԽԱՆԿՈՒԹԵԱՆՅ ԳԻՆԵՐԸ

ԻՕՄԻՐ

21 Սեպտեմբեր. 1840 .

|                           |              |
|---------------------------|--------------|
| Լճտոս . . . . .           | 107 .        |
| Փարէզ . . . . .           | „            |
| Մարտիկա . . . . .         | 170 .        |
| Վիեննա . . . . .          | „            |
| Թրեսա . . . . .           | 430 .        |
| Կոստանդնուպօլիս . . . . . | հարուրին 1 1 |

ԱՐՇԱՂՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ. աս օրադիրը տասնըհինգ օրը մէկ անգամ կը տպվի. գին տարեկան ստորագրութեան 120 զնէ է, կանխիկ (չէլէն) ուղեր կուզէ կրնայ ստորագրովիլ:

Իլլիբ՝ Տէվրիշ աղայ խանի մէջ օրագրութեան տըպարանը. Պօլիս՝ Վալթա իլլիբի սաւառանեան Գալիթ Աղային մաղաղան:

Թրեսա՝ Արեւեան Գրիգոր Աղայի գրատունը. Պուրսա՝ Բապարճեան Գրիգոր Աղային մաղաղան. Թօխաթ՝ Վօլմատա խանը Հիւսիսեան մաճառի Մանուկ ու մաճառի Աւաթը Աղայի մաղաղան:

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ՊԱՊՈՆԱՆ

ԶԱՆԵԶԱՆ ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ԳԻՆԵՐԸ

Չարքի գին . . . . . Սարաֆիէի մօտ գինը . . . . . Սարաֆիէի գին

|                            |          |              |             |                      |                |
|----------------------------|----------|--------------|-------------|----------------------|----------------|
| Մահուտիէ . . . . .         | զնէ 75 , | փն . . . . . | զնէ 70 , 10 | փն պէշիկով . . . . . | զնէ 65 , 10 փն |
| Կէսը . . . . .             | 37 .     | „ . . . . .  | 34 , 20     | „ . . . . .          | 32 , 29        |
| Բստամպօլ . . . . .         | 29 ,     | „ . . . . .  | 28 ,        | „ . . . . .          | 27 , 10        |
| Բուպլէ . . . . .           | 9 , 20   | „ . . . . .  | 9 . 3       | „ . . . . .          | 9 , 4          |
| Հին քսաննոց . . . . .      | 23 , 20  | „ . . . . .  | 22 , 38     | „ . . . . .          | 22 , 10        |
| Հին տասնըկուսնոց . . . . . | 19 , 20  | „ . . . . .  | 19 ,        | „ . . . . .          | 18 , 35        |
| Նոր տասնըկուսնոց . . . . . | 18 .     | „ . . . . .  | 17 . 15 .   | „ . . . . .          | 17 .           |
| Տերեկի ըրեալ . . . . .     | 23 , 30  | „ . . . . .  | 23 . 10     | „ . . . . .          | 22 , 20        |
| Քուշու . . . . .           | 22 , 30  | „ . . . . .  | 22 , 10     | „ . . . . .          | 21 , 20        |
| 5 Խրանքնոց . . . . .       | 21 , 20  | „ . . . . .  | 21 , 10     | „ . . . . .          | 20 , 10        |
| 5 Տրախի . . . . .          | 19 , 20  | „ . . . . .  | 19 ,        | „ . . . . .          | 18 , 30        |
| 4 Բուպլի քարպօլօ . . . . . | 18 ,     | „ . . . . .  | 17 , 20     | „ . . . . .          | 16 , 20        |
| Լալտը . . . . .            | 52 .     | „ . . . . .  | 50 , 10 .   | „ . . . . .          | 49 .           |
| Մաճառ . . . . .            | 51 .     | „ . . . . .  | 49 ,        | „ . . . . .          | 49 ,           |
| Լիբ . . . . .              | 108 .    | „ . . . . .  | 105 .       | „ . . . . .          | 102 , 20       |